

Lääketiede ja otsikoiden metakontekstuaalinen lumo

■ Timo Hannu

Yliopistonlehtori Hannu Pietiäinen kirjoitti *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä (2/2016) kiinnostavasti tutkimusartikkeleiden otsikoista. Viittaukset kirjallisuuteen tai elokuvaan eivät ole harvinaisia lääketieteellisten artikkeleidenkaan otsikoissa. Englantilaisen lääkärin Neville W. Goodmanin *British Medical Journalissa* 2005 julkaistun artikkelin mukaan viittaukset William Shakespearen olivat yleisimpiä.

Yleisin Shakespeare-sitaatti (559 mainintaa) oli ”What’s in a name”, joka pohjautuu *Romeo ja Julia* -näytelmän säkeisiin ”What’s in a name? That which we call a rose by any other name would smell as sweet”. Esimerkki sen käytöstä viime vuosilta on ”What’s in a Name? ISSw1 Corresponds to Transposons Related to Tn2 and Tn3”.

Elokvista Goodman tuo esiin Sergio Leonen klassikon *The Good, the Bad, and the Ugly*, jonka nimeä on varioiden käytetty peräti 160 kertaa. Goodmanin oma suosikki on ”Enteral nutrition: how do we get more of the good and less of the bad and ugly?” Goodman ei mainitse Sofia Coppolan elokuvaa *Lost in Translation*, joka valmistui 2003. Siitä on sittemmin tullut omien havaintojeni perusteella kesto-suosikki lääketieteellisten artikkeleiden otsikoissa. Medline-tie-

tokannasta nuo kolme sanaa löytyvät 340 artikkelin otsikosta, ja 97 % maininnoista on vuoden 2004 jälkeen.

Intoa selittänevät *translation*-sanan monimerkityksisyys. Sitä voi käyttää kirjoitettaessa potilas-lääkäri-suhteesta (”Lost in translation. Professional interpreters needed to help hospitals treat immigrant patients”) tai genetiikasta (”Non-coding RNAs: lost in translation?”). Ja onhan olemassa erikseen *translational medicine* -niminen tutkimussuunta, johon alluusio on omiaan (”Omics’ in translational medicine: are they lost in translation”).

Otsikoiden metakontekstuaalinen lumo tuntuu ylittävän myös tieteidenväliset raja-aidat. JSTOR-tietokannasta, joka kattaa useita tieteitä, löytyi 67 viittausta otsikoihin, joissa on ”lost in translation”; näistäkin valtaosa 2004 jälkeen julkaistuissa artikkeleissa. Käyttöä on juridisista (”Property Lost in Translation”) ja musiikkitieteellisistä (”Lost in Translation: The Case of Mendelsohn’s Psalm 95”) aina (huolestuneisiin) maailmanpolitiikkaa käsitteleviin aiheisiin (”Very, Very Lost in Translation”).

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston työlääketieteen dosentti.